

Підтримку надає:

Федеральне міністерство
продовольства і
сільського господарства

на підставі рішення
Німецького Бундестагу

Німецько-український
агрополітичний діалог

Агрополітичний звіт

APD/APB/24/2022

КОНЦЕПЦІЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ ГРОМАДИ

Микола Малік

Роман Корінець

Київ, листопад 2022 року

Виконавці

Оперативний партнер

Про проєкт «Німецько-український агрополітичний діалог» (АПД)

Проєкт «Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)» реалізується за підтримки Федеральним Міністерством продовольства та сільського господарства (BMEL) з 2006 року і наразі до 2024 року та за його замовленням через виконавця ТОВ ГФА Консалтинг Груп, а також робоче співтовариство, яке складається з ТОВ ІАК Аграр консалтинг (ІАК), Лейбніц-Інституту аграрного розвитку в країнах з перехідною економікою (ІАМО) та ТОВ АФЦ Агрікалчер енд Файненс Консалтантс. Реципієнтом проєкту виступає Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України «Дорада». При реалізації важливих заходів для розвитку ринку землі, використання державних земельних площ та приватизації АПД працює у кооперації з ТОВ з управління та реалізації земель (BVVG). Бенефіціаром проєкту виступає Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Проєкт має підтримувати Україну в питаннях розвитку сталого сільського господарства, ефективної переробної промисловості та підвищення міжнародної конкурентоспроможності відповідно до принципів ринкової та регуляторної політик та з урахуванням потенціалу розвитку, який виникає в рамках Угоди про Асоціацією між ЄС та Україною. З цією метою Проєкт має надавати інформацію про німецький, зокрема, східнонімецький, а також міжнародний, європейський досвід з розробки рамкових аграрно-політичних умов, а також з організації відповідних аграрно-політичних установ.

www.apd-ukraine.de

Автори

Микола Малік, Роман Корінець

Дисклеймер

Це дослідження публікується за відповідальності Німецько-українського агрополітичного діалогу (АПД). Будь-які точки зору та результати, висновки, пропозиції чи рекомендації в дослідженні належать авторам і не обов'язково збігаються з думкою АПД.

© 2022 Німецько-український агрополітичний діалог
Всі права захищено.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В АГРАРНОМУ РОЗВИТКУ.....	5
2. АГРОЕКОНОМІЧНИЙ ПАСПОРТ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ ПЛАНІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ	11
3. АГРОЕКОНОМІЧНИЙ ПАСПОРТ: ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДИ ЩОДО АГРАРНОГО РОЗВИТКУ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ.....	14
4. ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ ДЛЯ РОЗРОБКИ Й ОБҐРУНТУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПРОГРАМ АГРАРНОГО РОЗВИТКУ	16
5. ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ ДЛЯ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ.....	17
6. ФОРМА ТА ЗМІСТ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ.....	18
7. ЦИФРОВІЗАЦІЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ	21
8. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ У ПРАВОВІ АКТИ.....	21
9. ДОСТУПНІСТЬ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ	23
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	23

ВСТУП

Паспорти спроможних територіальних громад передбачені Методикою формування спроможних територіальних громад, що затверджена постановою КМУ від 08.04.2015 р. № 214¹. Ця Методика визначає порядок розроблення перспективного плану формування територій громад Автономної Республіки Крим, області (далі - перспективний план) та умови формування проектних спроможних територіальних громад.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, облдержадміністрація з урахуванням утворених відповідно до Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад"² об'єднаних територіальних громад розробляє відповідно до цієї Методики із залученням представників органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення та громадськості відповідних адміністративно-територіальних одиниць:

- проект перспективного плану;
- паспорти спроможних територіальних громад за формою згідно з додатком 1.

Де факто, паспорти спроможних територіальних громад за формою згідно з додатком 1 дають інвестору мінімальне уявлення про громаду, але тут немає жодної інформації про характер економіки громади, про її інвестиційні потреби та інвестиційний потенціал.

Паспорти спроможних територіальних громад як обов'язкові передбачалися для ОТГ. З часом так сталося, що ОТГ стали використовувати цей документ як іміджевий, розширюючи та доповнюючи його окремі розділи. Створення такого документа для звичайних територіальних громад не вимагається³.

Як інструмент формування сприятливого локального інвестиційного клімату та промоції території громади на ринку капіталів використовують інвестиційний паспорт громади - документ, який потенційно може стати візитною картою громади та тим елементом, що може змусити інвестора звернути увагу саме на ту чи іншу громаду⁴.

Інвестиційний паспорт громади – офіційний документ, який являє собою аналітичну базу для формування у потенційного інвестора правильного уявлення про інвестиційну привабливість територіальної громади, в яку він має намір вкласти грошовий капітал⁵.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

³ <https://decentralization.gov.ua/questions/6602>

⁴ <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10302/1/124-127.pdf>

⁵ <http://xn---dtbjmwegio9b3mho.xn--j1amh/%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82/>

Інвестиційний паспорт дає змогу отримати повну інформацію про соціально-економічний потенціал громади, інвестиційний клімат регіону, враховуючи вплив сусідніх територій. В інвестиційному паспорті зазначаються реальні пропозиції для інвесторів та підприємців⁶.

Інвестиційний паспорт дає можливість вирішувати такі проблеми громади:

- активізація економічної активності на території громади;
- збільшення надходжень до бюджету громади;
- підвищення інвестиційного іміджу і подальшого розвитку економіки громади;
- збільшення кількості робочих місць на території громади⁷.

Таке тлумачення інвестиційного паспорта громади ставить знак рівності між економічним та інвестиційним паспортом. Водночас, на наш погляд, економічний паспорт є дещо ширшим поняттям, ніж інвестиційний паспорт, оскільки його зміст може стосуватися й тих процесів/об'єктів/суб'єктів, що не потребують нових інвестицій, але є важливими для створення інституційного середовища.

1. РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В АГРАРНОМУ РОЗВИТКУ

«Більшість територіальних громад – це сільські території або основний склад яких є такими. Зрозуміло, що сільське господарство там займає, як правило, основну нішу в місцевій економіці чи має такий потенціал. Формуючи сьогодні штат, громадам варто вже думати на кілька кроків вперед, оцінити переваги своїх територій у порівнянні з іншими, звернути увагу, що сільське господарство – багатогалузеве. Якщо чогось немає сьогодні, то це не значить, що і завтра його немає бути. Громади формувалися для того, щоб розвивати території. А розвиток сільського господарства в окремій громаді може стати її економічним локомотивом», так вважає Міністра розвитку громад та територій В'ячеслав Негода⁸.

Відповідно до Конституції України⁹, місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - *самостійно вирішувати питання місцевого значення* в межах Конституції і законів України.

Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад.

⁶ <https://lpnu.ua/scientific-developments-directory/rozroblennia-investytsiinogo-pasporta-gromady>

⁷ <https://lpnu.ua/scientific-developments-directory/rozroblennia-investytsiinogo-pasporta-gromady>

⁸ <https://decentralization.gov.ua/news/12986>

⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для *виконання спільних проектів або для спільного фінансування* (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби.

Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування *управляють майном*, що є в комунальній власності; *затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети* відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; *встановлюють місцеві податки і збори* відповідно до закону;... вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»¹⁰ (Глава 2. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад) передбачені значні повноваження для територіальних громад у частині економічного розвитку, зокрема:

- підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;
- забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів;
- забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території, а також визначення потреби у місцевих будівельних матеріалах, паливі;
- попередній розгляд планів використання природних ресурсів місцевого значення на відповідній території, пропозицій щодо розміщення, спеціалізації та розвитку підприємств і організацій незалежно від форм власності, внесення у разі потреби до відповідних органів виконавчої влади пропозицій з цих питань;
- подання до районних, обласних рад необхідних показників та внесення пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей, а також до планів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, з питань, пов'язаних із соціально-економічним та культурним розвитком території, задоволенням потреб населення;

¹⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

- залучення на договірних засадах підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності до участі в комплексному соціально-економічному розвитку сіл, селищ, міст, координація цієї роботи на відповідній території;
- розміщення на договірних засадах замовлень на виробництво продукції, виконання робіт (послуг), необхідних для територіальної громади, на підприємствах, в установах та організаціях;
- участь у здійсненні державної регуляторної політики в межах та у спосіб, встановлені Законом України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності";
- розгляд і узгодження планів підприємств, установ та організацій, що не належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, здійснення яких може викликати негативні соціальні, демографічні, екологічні та інші наслідки, підготовка до них висновків і внесення пропозицій до відповідних органів;
- статистичний облік громадян, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території;
- організаційне забезпечення надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг.

Територіальні громади, відповідно до цього Закону, мають й інші повноваження, що можуть впливати на розвиток агропідприємництва у громадах, зокрема:

- повноваження в галузі бюджету, фінансів і цін;
- повноваження щодо управління комунальною власністю;
- повноваження у галузі будівництва;
- повноваження у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища;
- повноваження в галузі зовнішньоекономічної діяльності.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, крім повноважень, передбачених цим Законом, здійснюють й *інші надані їм законом повноваження*.

Наприклад, *Закон України «Про фермерське господарство»¹¹* передбачає, що:

- Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування щороку в проектах місцевих бюджетів можуть передбачати кошти на підтримку фермерських господарств.
- Фермерські господарства, у власності яких є земельні ділянки, надані їм для ведення фермерського господарства відповідно до закону,

¹¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

зобов'язані:... надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів.

- Фермерське господарство має право вступати в договірні відносини з будь-якими юридичними або фізичними особами, органами державної влади та органами місцевого самоврядування.
- Незаконне втручання в господарську діяльність фермерського господарства органів державної влади або органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб забороняється. Збитки, заподіяні фермерському господарству неправомірним втручанням в його діяльність, підлягають відшкодуванню відповідно до закону.

Закон України «Про особисте селянське господарство»¹² передбачає, що:

- Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до регіональних програм щорічно передбачають кошти в проектах місцевих бюджетів на підтримку особистих селянських господарств.
 - Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень сприяють особистим селянським господарствам:
- ✓ в організації у сільській місцевості кредитних спілок, сільськогосподарських кооперативів, у тому числі для надання послуг із заготівлі, зберігання, переробки та збуту сільськогосподарської продукції, спільного використання технічних і транспортних засобів та соціально-побутового обслуговування, забезпечення кормами і молодняком худоби та птиці;
 - ✓ в організації діяльності з надання інженерно-технічних, ветеринарних, агрономічних, зоотехнічних та інших послуг, а також послуг із забезпечення сортовим насінням, садівним матеріалом, племінною та продуктивною худобою, гібридами та кросами птиці, сільськогосподарською технікою та обладнанням;
 - ✓ у виділенні земельних ділянок єдиним масивом;
 - ✓ в отриманні кредитів для будівництва житла, господарських будівель і споруд, придбання сільськогосподарської техніки та обладнання;
 - ✓ в організації у сільській місцевості фахової підготовки та перепідготовки членів особистого селянського господарства.
- *Спори щодо ведення особистого селянського господарства можуть вирішуватись органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом або судом.*

¹² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>

Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію»¹³ передбачає, що:

- Центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування забезпечують сприяння розвитку і зміцненню економічної самостійності сільськогосподарських кооперативів та їхніх членів, сільськогосподарських кооперативних об'єднань, підвищенню ефективності їхньої діяльності, не допускають будь-яких обмежень господарської активності та ініціативи таких кооперативів (об'єднань), сприяють вільній і рівноправній їх участі на ринках товарів, робіт і послуг.
- Державна підтримка сільськогосподарських кооперативів здійснюється відповідно до державних та регіональних програм за рахунок державного і місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом.

Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність»¹⁴ передбачає, що:

- Дорадчі послуги надаються суб'єктами сільськогосподарської дорадчої діяльності суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, сільському населенню, а також органам місцевого самоврядування та органам виконавчої влади.
- Основними завданнями дорадчої діяльності є:... надання дорадчих послуг органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань підготовки та реалізації планів соціально-економічного розвитку, формування громадянського суспільства.
- Дорадча діяльність може проводитися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також коштів суб'єктів господарювання.
- Соціально спрямовані дорадчі послуги, що надаються за рахунок коштів Державного бюджету України і місцевих бюджетів, щорічно визначаються державною цільовою програмою сільськогосподарської дорадчої діяльності в межах видатків центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сільського господарства, та місцевими програмами соціально-економічного розвитку.
- Органи місцевого самоврядування можуть визначати додаткові соціально спрямовані дорадчі послуги, які надаються за рахунок коштів місцевих бюджетів, відповідно до місцевих програм соціально-економічного розвитку.

Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції»¹⁵ передбачає, що:

- Кабінет Міністрів України може передбачати у проекті Закону України про Державний бюджет України субвенції з Державного бюджету України

¹³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>

¹⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text>

¹⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-17#Text>

бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам з їх подальшим перерозподілом для бюджетів місцевого самоврядування на виконання інвестиційних проектів і створення оптового ринку сільськогосподарської продукції та забезпечення його діяльності.

- Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи відповідних рад у проектах рішень про відповідні місцеві бюджети можуть передбачати видатки на створення та забезпечення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції.
- Органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень можуть надавати оптовим ринкам сільськогосподарської продукції пільги із сплати місцевих податків і зборів.
- Контроль за діяльністю оптових ринків сільськогосподарської продукції здійснюють центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну аграрну політику, політику у сфері сільського господарства, інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування у межах повноважень, визначених законом.
- Державна політика підтримки оптових ринків сільськогосподарської продукції здійснюється шляхом:... включення до місцевих програм соціально-економічного розвитку заходів із створення та забезпечення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Закон України *«Про державну підтримку сільського господарства України»*¹⁶ передбачає, що:

- Місцеві потреби - потреби територіальної громади в обсягах сільськогосподарської продукції для їх споживання бюджетними установами та організаціями, утримання яких здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету у межах власних або делегованих повноважень такої територіальної громади.
- Державний аграрний реєстр використовується також для електронної взаємодії між фізичними та юридичними особами, державними органами, органами місцевого самоврядування, центрами надання адміністративних послуг з метою реалізації державної аграрної політики, зокрема в частині надання державної підтримки виробникам сільськогосподарської продукції.
- Вважаються недійсними і не підлягають виконанню акти Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо:

а) обмеження законних прав власників сільськогосподарської продукції на вільне володіння, користування або розпорядження нею;

¹⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

б) введення будь-яких адміністративних, кількісних або якісних обмежень на безперешкодне та вільне переміщення сільськогосподарської продукції по всій території України та на експорт, за винятком випадків, прямо визначених цим Законом;

в) нав'язування власнику сільськогосподарської продукції конкретних покупців (посередників, переробників) або постачальників сировини, матеріально-технічних ресурсів чи інших товарів (робіт, послуг);

г) запровадження будь-яких видів адміністративного регулювання цін на сільськогосподарську продукцію (у тому числі в окремих регіонах України), не пов'язаних з виконанням норм цього Закону.

Закон України «Про інвестиційну діяльність»¹⁷ передбачає, що:

- Інвестиційна діяльність провадиться на основі:... місцевого інвестування, що здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів.
- Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень здійснюють регулювання інвестиційної діяльності на своїй території, в тому числі шляхом погодження питань про створення виробничих і соціальних об'єктів, використання природних ресурсів суб'єктами інвестиційної діяльності.

Аналізуючи законодавство, можна прийти до висновку, що роль територіальних громад у аграрному розвитку може бути дуже значною. Громади не тільки можуть бути інвесторами, а, насамперед, створювати сприятливі умови для розвитку місцевої аграрної економіки.

2. АГРОЕКОНОМІЧНИЙ ПАСПОРТ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ ПЛАНІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Виходячи із викладеного вище, можна дійти до висновку, що агроекономічний паспорт громади має містити інформацію, яка б дозволяла територіальним громадам ефективно реалізовувати власні повноваження в частині аграрного розвитку.

Аналіз існуючих інвестиційних паспортів громад дозволив виявити деякі їхні прогалини в частині аграрного розвитку.

Наприклад, Інвестиційний паспорт Глибочицької ОТГ¹⁸ (Житомирська область), містить тільки опис аграрних підприємств, що працюють на території громади, але зовсім незрозуміло, які інвестиції потрібні для розвитку аграрної економіки громади.

¹⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

¹⁸ <https://glybochytzia-rada.gov.ua/investicijnij-pasport-00-36-27-11-06-2018/>

Інвестиційний паспорт Крупецької сільської територіальної громади¹⁹ (Хмельницька область) не передбачає, що розвиток сільського господарства для громади є пріоритетом. Основними об'єктами, що пропонуються інвесторам є земельні ділянки. Які об'єкти хоче розмістити на таких ділянках громада зрозуміти неможливо. Подача матеріалу дуже казенна. Плюс цього документу – двомовність: він написаний українською та англійською мовами.

Інвестиційний паспорт Липовецької територіальної громади²⁰ (Вінницька область) двомовний. Тут йдеться про те, що «Липовецька територіальна громада є гарним місцем для здійснення інвестицій та вкладення капіталу. Сприятливі кліматичні умови, одні з найкращих чорноземів у Вінницькій області, величезний досвід у виробництві та переробці сільськогосподарських культур вплинули на перетворення її в одного з регіональних аграрних лідерів». Але з документу не можна зрозуміти, які інвестиції потрібні громаді. Основні об'єкти, що пропонуються інвестору – земельні ділянки без розуміння того, який бізнес хоче розвивати громада на цих ділянках.

Інвестиційний паспорт Оратівської селищної ради²¹ (Вінницька область) відображає чітке розуміння громадою напрямів агророзвитку:

- Будівництво зерносушильного комплексу в с. Лопатинка.
- Створення підприємств по переробці продукції рослинництва: мукомольне та круп'яне виробництво, виробництво хлібобулочної продукції.
- Створення підприємств по переробці овочів та плодів: консервні, сушильні заводи, заводи фруктових та овочевих соків і безалкогольних напоїв.
- Створення підприємств по переробці продукції тваринництва: молокозавод, ковбасне виробництво, м'ясоконсервне та рибоконсервне виробництво, рибота м'ясокоптильні цехи.

В опису земельних ділянок для майбутніх інвестицій вказується їх бажане використання інвестором.

Інвестиційний паспорт Кам'янка-Бузької територіальної громади²² (Львівська область) містить опис підтримки, яку може отримати інвестор від громади:

- Забезпечення інформаційного супроводу інвестиційних проєктів;
- Надання консультацій ;
- Послуги інформаційних та інших сервісів;
- Сприяння у формуванні пакету документів;

¹⁹ <https://krupetskaotg.gov.ua/investacijni-pasport-13-33-00-29-12-2021/>

²⁰ <https://lyp.gov.ua/investicijni-pasport-16-10-12-13-09-2021/>

²¹ <https://orativska.gromada.org.ua/investicijni-pasport-gromadi-10-24-02-13-09-2021/>

²² <https://kbmr.gov.ua/investicijni-pasport-kamyankabuzkoi-teritorialnoi-gromadi-12-14-23-01-06-2021/>

- Відстоювання інтересів партнерів в інших органах державної влади та місцевого самоврядування;
- Надання посередницьких послуг;
- Сприяння у залученні фахівців;
- Максимальна партнерська взаємодія, оперативне прийняття рішень.

Водночас, пропозиції для агроінвесторів тут відсутні, хоча наголошується на проблемі «вимивання інтелектуального потенціалу з сільських територій».

Аналіз інвестиційних паспортів інших громад наводить на думку про те, що громади, як правило, в інвестиційних паспортах, подають інформацію для *великих зовнішніх інвесторів*.

*Інвестиційні паспорти громад зовсім не зорієнтовані на внутрішнього інвестора – жителя громади з його, бодай невеликими, інвестиціями. Таку думку культивують і деякі фахівці, до пропонують послуги з розробки інвестиційних планів: «Інвестиційний паспорт є ключовим маркетинговим інструментом громади. Завдання цього документа – сформувати позитивний імідж території в очах потенційних інвесторів і максимально ефективно проінформувати *зовнішнє бізнес-середовище* про інвестиційні можливості території. Інвестиційний паспорт, як елемент інвестиційної політики громади або регіону, виконує чітко визначену задачу *просування на зовнішній рівень – до потенційних зовнішніх інвесторів*»²³. Правильність такої думки є дискусійною.*

Інвестиційні паспорти більшості громад (є винятки) – це скоріше *візитка з інформацією про багатства громади, про зроблені справи, аніж документ, що дає зрозуміти, куди і як можна інвестувати*, які можуть бути економічні перспективи від вкладення інвестиційних ресурсів.

Зміст більшості інвестиційних паспортів, форма викладу інформації наводить на думку, що *їхні автори не розуміють потреб інвестора, механізму інвестування, мотивації, яка спонукає людей інвестувати. Видається доцільним провести дослідження, щоб виявити, що хочуть бачити інвестори в інвестиційних паспортах. Якщо мова йде про аграрні інвестиції – в агроекономічних/агроінвестиційних паспортах. Таке дослідження дало б можливість *перетворити інвестиційні паспорти з візитки у документ дії*.*

Незважаючи на потенціал аграрної економіки, територіальні громади не завжди бачать, виходячи із змісту інвестиційних паспортів, сільське господарство як об'єкт для інвестицій. Можна припустити, що *фахівці громад мало знаються на проблемах і можливостях сільського господарства, механізмах та інструментах аграрного розвитку, зокрема, розвитку аграрних ММСП*.

²³ <http://grominvest.com.ua/investytsiinyi-pasport-dlia-hromad/>

Виходячи із викладеного, можна зробити висновок про те, що *розробка агроекономічного паспорту як інструменту для складання планів економічного розвитку громади є важливим завданням.*

3. АГРОЕКОНОМІЧНИЙ ПАСПОРТ: ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДИ ЩОДО АГРАРНОГО РОЗВИТКУ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Інвестиційний паспорт (ІП) є ключовим маркетинговим інструментом ТГ. Завдання ІП - сформувати позитивний імідж громади в очах потенційних інвесторів і максимально ефективно проінформувати їх про інвестиційні можливості²⁴.

Коли мова йде про агроекономічний паспорт, то мова йде, в першу чергу, *про:*

- *визначення потреб громади та оцінки потенціалу/можливостей громади в частині агророзвитку;*
- *формування інвестиційного іміджу громади в частині агророзвитку;*
- *ефективне інформування потенційних інвесторів про інвестиційні можливості громади в частині агророзвитку.*

Визначення потреб громади в частині агророзвитку можна розділити на дві складові:

- 1) Суб'єктивну – стосується виявлення бачення суб'єктами територіальної громади напрямів агророзвитку.

У цьому випадку можна скористатися такими інструментами як опитування, громадські обговорення, фокус-групи.

- 2) Об'єктивну – виявлення напрямів, механізмів, інструментів агророзвитку громади методами економічного аналізу, інвестиційної привабливості агророзвитку.

В Україні для визначення інвестиційної привабливості підприємства використовується Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації", затверджене Наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121 та зареєстрованого у Міністерстві Юстиції України 8.02.2001 р. №121/5312²⁵.

Існує Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій розроблена за ініціативою керівництва Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій²⁶.

²⁴ <https://rivne.business/service/investpassport/>

²⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>

²⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>

Існує чимало методик оцінки інвестиційної привабливості регіону²⁷, але жодної офіційної.

Інвестиційна привабливість розглядається фахівцями²⁸ як інтегральний показник, що об'єднує систему формальних і неформальних критеріїв, за якими визначається доцільність вкладення капіталу в потенційний об'єкт інвестування. Під інвестиційною привабливістю регіону розуміється сукупність певних параметрів та характеристик, притаманних цьому регіону, які дозволяють йому залучати необхідний обсяг капіталу на взаємовигідних з інвесторами умовах.

Для встановлення взаємозв'язку між окремими видами ресурсів території дослідники²⁹ пропонують

їхню систематизацію: природні (у т. ч. рекреаційні), людські (у т.ч. інтелектуальні), матеріально-технічні (у т.ч. інноваційні), фінансові (у т. ч. інвестиційні), інформаційні (у т. ч. віртуальні), нематеріальні (у т. ч. компетентнісні). Тобто, йдеться про певну ресурсну платформу територіальної громади як сукупність основних її компонентів – видів ресурсів, пов'язаних між собою в процесі забезпечення функціонування та розвитку території.

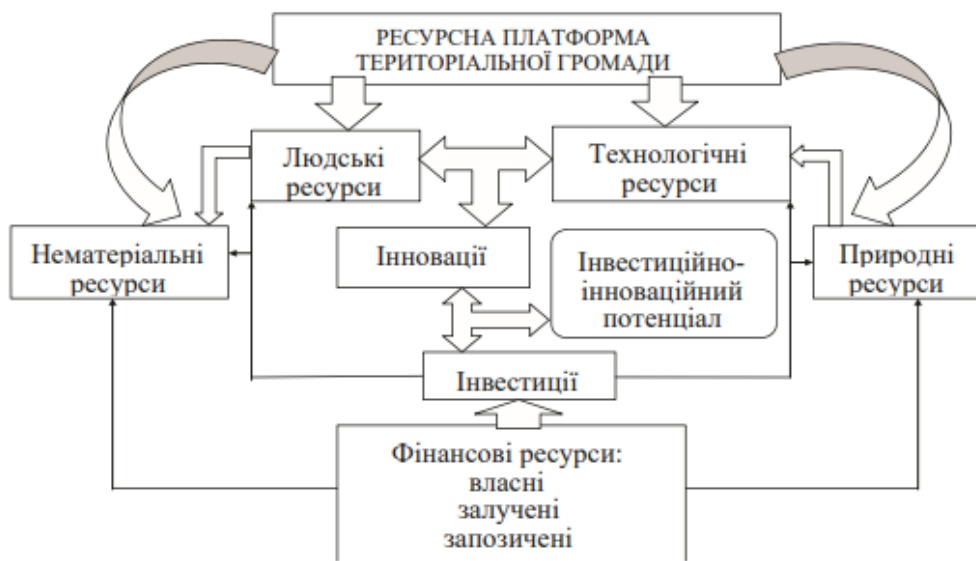

Рис. 1. Укрупнена схема зв'язаності основних компонентів ресурсної платформи територіальної громади³⁰

²⁷http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7050/Ivanova_Otsinka_investytsiinoi_pryvablyvosti.pdf
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=regek_2010_3_10

²⁸http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=regek_2010_3_10

²⁹<https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/6890/1/%D0%91%D0%B0%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9B.%20%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%83.pdf>

³⁰<https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/6890/1/%D0%91%D0%B0%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9B.%20%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%83.pdf>

Аналіз критеріїв і показників, за якими оцінюється інвестиційна привабливість регіону³¹ дає підстави для висновку, що *інвестиційна привабливість аграрного сектору економіки громади обумовлюється не тільки наявністю земель сільськогосподарського призначення (хоча це важливий показник), а й його структурою, трудовим й іншим ресурсним потенціалом, інфраструктурним забезпеченням, територіальним й екологічними чинниками. А також техніко-економічним станом основних фондів й об'єктів інфраструктури.*

Сюди варто було б додати як характеристику рівень дружності до бізнесу місцевого самоврядування, тобто, практики співпраці бізнесу та влади, що ґрунтується на підходах LEADER/CLLD³².

Інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України для своїх досліджень використовує Європейська бізнес-асоціація³³. Індекс інвестиційної привабливості (International Business Compass)³⁴ вже багато років розраховує міжнародна консалтингова мережа BDO³⁵. Цей досвід міг би бути використаний для розробки методики визначення інвестиційної привабливості громад, зокрема в частині агрозвитку.

Видається цікавою ідея використання індексу інвестиційної привабливості громад для порівняльного аналізу і проведення їх рейтингування на зразок практикованого колись конкурсу рейтингів інвестиційної привабливості регіонів³⁶.

Виходячи із викладеного, можна зробити висновок про те, що *для оцінки потенціалу громад в частині агрозвитку для залучення інвестицій відсутнє належне методичне забезпечення. Робота у цьому напрямку є перспективною та, водночас, вимагає чималих ресурсів задля її здійснення.*

4. ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ ДЛЯ РОЗРОБКИ Й ОБҐРУНТУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПРОГРАМ АГРАРНОГО РОЗВИТКУ

Низка дій, які повинні здійснювати органи місцевого самоврядування є неможливими без належного інформаційного забезпечення, що може знайти відображення в частині агрозвитку в агроекономічному паспорті. Зокрема,

[%D0%9B.%20%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%83.pdf](#)

³¹ http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2010_3_10

³² https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en

³³ <https://mind.ua/news/20245418-indeks-investicijnovi-privablivosti-ukrayini-syaqnuv-minimumu-za-ostanni-10-rokiv>

³⁴ <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/bdo-international-business-compass-2018>

³⁵ https://www.bdo.gr/getattachment/%CE%9D%CE%B5%CE%B1/2018/BDO-International-Business-Compass-2018/BDO_IBC_2018_EN_20180524_v4.pdf.aspx?lang=el-GR

³⁶ http://www.ier.com.ua/files/Projects/2012/investment/Investment_Report_Long_version2013.pdf

йдеться про такі дії, передбачені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»³⁷:

- підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку;
- складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків;
- розгляд планів використання природних ресурсів місцевого значення на відповідній території, пропозицій щодо розміщення, спеціалізації та розвитку підприємств і організацій незалежно від форм власності, внесення у разі потреби до відповідних органів виконавчої влади пропозицій з цих питань;
- подання до районних, обласних рад необхідних показників та внесення пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей, а також до планів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, з питань, пов'язаних із соціально-економічним та культурним розвитком території, задоволенням потреб населення.

Очевидно, що агроекономічний паспорт – це важливий крок для створення інформаційної основи для прийняття управлінських рішень у сфері агророзвитку.

5. ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ ДЛЯ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Передбачені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» дії органів місцевого самоврядування щодо подання до районних, обласних рад необхідних показників та внесення пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей закладає основи для розробки державних цільових програм як актів формування та реалізації політики, зокрема, аграрної політики.

Відповідно до Закону України «Про державні цільові програми»³⁸, державна цільова програма розробляється за сукупності таких умов:... існування проблеми, розв'язання якої неможливе засобами територіального чи галузевого управління та потребує державної підтримки, координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; ... необхідності забезпечення міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків технологічно пов'язаних галузей та виробництв.

Агроекономічні паспорти, за умови якісного їх складання, дають можливість – через інтеграцію їхньої інформації - виявити проблеми територіальних громад, розв'язання

³⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

³⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>

яких неможливе засобами територіального чи галузевого управління та потребує державної підтримки. Власне, *агроекономічні паспорти дають основу для формування аграрної політики за принципом «знизу-вгору».*

Водночас, за умови існування довгострокової аграрної політики, *в агроекономічних паспортах може знайти відображення напрямів такої політики у формі пріоритетної пропозиції для інвесторів від громади.*

Наприклад, якщо існує довгострокова політика державної підтримки оптових фермерських ринків, що є сьогодні світовим трендом, з державного бюджету виділені ресурси для такої підтримки, то місцеві громади можуть стимулювати інвестиційну діяльність зі створення такого ринку у громаді шляхом виділення земельної ділянки для таких цілей; включити до місцевих програм соціально-економічного розвитку заходів із створення та забезпечення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції; передбачати видатки на створення та забезпечення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції; надавати оптовим ринкам сільськогосподарської продукції пільги із сплати місцевих податків і зборів.

Таким чином, *агроекономічний паспорт можна розглядати й як інструмент впровадження заходів аграрної політики.*

6. ФОРМА ТА ЗМІСТ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ

Чимало фахівців радять, що інвестиційний паспорт має бути не надто об'ємним (12-30 сторінок)³⁹. Цього, скоріш за все, достатньо для пробудження зацікавленості інвестора. Але, якщо розглядати електронну версію такого документу, то він може містити додатки, які б більш повно ілюстрували/розкривали його зміст.

Якщо розглядати агроекономічний паспорт як документ, що характеризує громаду з точки зору інвестиційної привабливості та спроможності місцевої аграрної економіки, а мету його створення - як підготовку громади до залучення фінансових та інших ресурсів для агророзвитку, то такими додатками можуть бути результати польових досліджень, статистичного аналізу, табличний та графічний дизайн, картографія, польова зйомка, аналіз ланцюгів доданої вартості, тощо.

Зважаючи на викладене, можна говорити про те, що текст *агроекономічного паспорта мав би містити таку інформацію:*

- **Характеристика аграрної економіки громади:**

- ✓ структура, кількісні та якісні показники локальної аграрної економіки;
- ✓ кількість суб'єктів аграрної економіки за організаційно-правовими формами (включаючи ОСГ) та напрямками діяльності;
- ✓ характеристики фінансової діяльності суб'єктів аграрної економіки;

³⁹ <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10302/1/124-127.pdf>

- ✓ внесок суб'єктів аграрної економіки в економіку громади;
 - ✓ доходи місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів аграрної економіки;
 - ✓ опис проблем, з якими зіштовхуються суб'єкти аграрної економіки громади та вирішення яких потребує залучення інвестицій;
 - ✓ зовнішні агроінвестиції.
- **Опис ресурсного аграрного потенціалу громади, що може бути використаний для агророзвитку:⁴⁰**
 - ✓ експлуатаційний аграрний потенціал - використовується в аграрній економіці в даний час частина можливостей соціально-економічної системи громади;
 - ✓ частина соціально-економічної системи громади, яка може і повинна бути задіяна для досягнення визначених цілей, що включає всі можливі напрямки агроінвестицій;
 - ✓ невикористана в даний час і в найближчому майбутньому частина потенціалу соціально-економічної системи громади.

Резерви у складі потенціалу громади можна розуміти як внутрішні можливості кращого використання ресурсів, що дозволяють збільшувати обсяг ВВП, підвищувати якість вироблених товарів і послуг без залучення значних додаткових коштів із зовнішніх та внутрішніх джерел. Можуть цілеспрямовано формуватися стратегічні резерви, тобто сукупність запасів засобів. виробництва і предметів споживання, призначених для використання в непередбачених обставинах.

Опис земельних ресурсів, зважаючи на їх важливість для аграрної економіки, пропонуємо виділити в окремий розділ.

- **Опис земельних ресурсів громади:**
 - ✓ структура земельних ресурсів територіальної громади за категоріями земель;
 - ✓ обсяги та напрям використовуваних в аграрній діяльності земельних ділянок;
 - ✓ земельні ділянки, що пропонуються як об'єкти інвестицій;
 - ✓ земельні ділянки, для яких існують обмеження щодо використання;
 - ✓ структура землекористування за типами та розмірами господарства.
- **Опис людських ресурсів громади:**

⁴⁰<https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/6890/1/%D0%91%D0%B0%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9B.%20%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%83.pdf>

- ✓ кількість населення;
- ✓ кількість зайнятого населення;
- ✓ віковий склад (розподіл за різними віковими групами);
- ✓ розподіл населення за рівнем освіти;
- ✓ розподіл населення за статтю.
- **Опис ринкової інфраструктури:**
 - ✓ Переробні підприємства.
 - ✓ Сільськогосподарські кооперативи.
 - ✓ Споживчі кооперативи.
 - ✓ Ринки сільськогосподарської продукції.
 - ✓ Заготівельні пункти, пункти збору молока.
 - ✓ Елеватори, зерноховища, овочеховища.
 - ✓ Інші суб'єкти ринкової інфраструктури, характерні для аграрної економіки громади.
- **Фізична інфраструктура:**
 - ✓ протяжність та якість доріг;
 - ✓ забезпеченість водою;
 - ✓ наявність каналізації;
 - ✓ забезпеченість енергоресурсами;
 - ✓ транспортна інфраструктура;
 - ✓ доступ до Інтернету.
- **Опис інформаційно-інноваційного потенціалу**
 - ✓ Інформаційна підтримка.
 - ✓ Процедура реалізації наукових знань в реальне виробництво.
 - ✓ Загальний обсяг інноваційних витрат.
 - ✓ Обсяг реалізованої інноваційної продукції.
 - ✓ Освітні та наукові установи на території громади.
- **Опис визначених громадою напрямів залучення інвестицій:**
 - ✓ інвестиційній SWOT-аналіз;
 - ✓ результати економічних досліджень щодо потенціалу та можливостей агророзвитку громади;

- ✓ акти, що визначають перспективні напрями інвестування у агророзвиток громади;
- ✓ потенційні інвестиційні проекти.
- **Зобов'язання громади щодо інвестора:**
 - ✓ інформаційно консультативна підтримка при запуску проекту (підбір товарів, приміщення, обладнання, партнерів тощо);
 - ✓ зобов'язання щодо закупівлі робіт, товарів, послуг;
 - ✓ зобов'язання щодо застосування преференцій, дозволених законодавством;
 - ✓ зобов'язання щодо постачання ресурсів;
 - ✓ зобов'язання щодо фінансової та матеріальної участі в реалізації проекту;
 - ✓ зобов'язання щодо промоції проекту;
 - ✓ інші зобов'язання в рамках законодавства.

7. ЦИФРОВІЗАЦІЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ

Створення агроекономічного паспорту - процес творчий: важливо не тільки виявити ресурс, який може служити розвитку місцевої економіки, зокрема, приваблювати інвесторів, а й цікаво, неординарно подати інформацію про цей ресурс. Та все ж, для виконання рутинних процесів збору інформації, її упорядкування видається доцільним цифровізувати їх.

Наприклад, розробка електронного шаблону документу, який би вказував на поширені ресурси громад та схему їх опису допомогла б не пропустити в описі такі ресурси, подати їх за якоюсь загальноприйнятою схемою, що суттєво спрощувало б пошук інформації для потенційних інвесторів та її розуміння.

Агроекономічний паспорт громади – це «живий» документ, оскільки він постійно змінюється. Цифрова форма подачі такого паспорта дозволяє швидко і легко вносити зміни до нього, реагуючи чи то на нові виклики, чи то на зміни, що відбулися.

8. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ У

ПРАВОВІ АКТИ

На теперішній час інвестиційні паспорти не є обов'язковими для громад. Водночас, визначення потреб в інвестиціях в місцеву аграрну економіку – це такі собі первинні дії територіальних громад, в результаті яких формується публічне замовлення на інвестиції в агророзвиток, а також та місцеві програми аграрного розвитку - як самостійні, так і як складова інших програм соціально-економічного розвитку. Створення алгоритму такого замовлення допомогло б спростити процес таких дій.

Водночас, за відсутності належної практики, видається недоцільним одразу ж запроваджувати агроекономічні паспорти форму правового акту, обов'язкового до виконання територіальними громадами.

На початковому етапі створення та запровадження агроекономічних паспортів видається більш доцільним зробити наступні кроки:

- узагальнити практику підготовки інвестиційних паспортів громад;
- підготувати та відпрацювати пілотні проекти із впровадження агроекономічних паспортів в окремих територіальних громадах;
- на основі налізу результатів пілотування підготувати *науково-практичні методичні рекомендації з розробки впровадження агроекономічних паспортів громад* за участі провідних наукових аграрних установ.

І тільки практика використання таких методичних рекомендацій дозволить прийняти рішення про необхідність імплементації таких паспортів у правові акти та форму такої імплементації.

Відповідно до статті 25 Закону України «Про соціальні послуги»⁴¹, визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах має здійснюватися щороку у порядку, схваленому Мінсоцполітики. Щоправда однак Порядок, передбачений цим Законом, не затверджено. Водночас, чинним залишається Порядок визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах (наказ Мінсоцполітики від 20.01.2014 №28)⁴², хоча він не відповідає ні назві, ні змісту Закону про соціальні послуги⁴³. На сайті Міністерства соціальної політики України розміщено проект наказу «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади у соціальних послугах».⁴⁴

Можливо доцільним з часом скористатися таким досвідом Міністерства соціальної політики України визначення потреб громад в агроінвестиціях та їх відображення в агроекономічних паспортах громад.

Доцільно було б також підготувати огляд подібної практики у інших країнах з метою можливого використання в українських реаліях.

⁴¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

⁴² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-14#Text>

⁴³ <https://auc.org.ua/novyna/yak-vyznachyty-potreby-naselennya-gromady-u-socialnyh-poslugah-rekomendaciyi-amu>

⁴⁴ <https://www.msp.gov.ua/projects/743/>

9. ДОСТУПНІСТЬ АГРОЕКОНОМІЧНОГО ПАСПОРТУ

Для того, щоб навіть дуже добре підготовлений агроекономічний паспорт побачили стейкхолдери/інвестори, його треба доставити до них. Для цього необхідно визначити таких стейкхолдерів та налагодити ефективну комунікацію з ними.

Практика засвідчує, що доволі часто, громади не комунікують свої інвестиційні пропозиції на загал. Єдине джерело комунікації – це розміщення документу на офіційному сайті і все. За таких умов, ймовірність того, що потенційний інвестор побачить даний документ є надзвичайно малою⁴⁵.

Зустрічаються рекомендації щодо створення окремого інвестиційного сайт громад. Такий підхід виглядає доволі затратним, оскільки прийдеться нести витрати на утримання ще одного сайту. У випадку великих інвестиційних можливостей для привернення уваги можна скористатися лендінг-сторінкою.

Аналіз підходів до розміщення інвестиційних паспортів громад не демонструє, як правило, якоїсь креативності навіть у подачі/розміщенні таких паспортів на сайтах громад. І це зменшує їхню помітність для інвесторів. Тобто, рекомендації щодо такої роботи, щодо інвестиційного брендування були б доречними для громад.

Видається сумнівним, що інвестори те й роблять, що гортають Інтернет-сторінки територіальних громад. Більшої помітності агроекономічного паспорта громади можна досягти, якщо представники громади братимуть участь в інвестиційних форумах, конференціях та інших заходах.

Важливо також публікувати агроекономічний паспорт громади на інших ресурсах (сайти ОДА, урядові портали, профільні аграрні майданчики тощо).

Якщо громада орієнтується на залучення іноземних інвестицій, то документ слід подавати й англійською мовою. Окрім того, варто було б долучити як додаток огляд міжнародних ринків за тими групами товарів чи послуг, інвестиції у виробництво яких планується залучати.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Громади можуть відігравати надзвичайно велику роль у розвитку локальної аграрної економіки. Водночас іони ще на надто сильно переймаються цими проблемами, особливо залученням інвестицій у локальну аграрну економіку.

Проекти залучення аграрних інвестицій, як правило, спрямовані на зовнішніх великих інвесторів.

«Аграрна частина» в теперішніх інвестиційних паспортах громад є надто куцою, як і обсяг інформаційних матеріалів про інвестиційний потенціал та інвестиційну спроможність громади.

⁴⁵ <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10302/1/124-127.pdf>

Фаховість подачі матеріалів про потребу громади в агроінвестиціях потребує суттєвого поліпшення.

Інструментом мобілізації громади та допомоги їй у розвитку місцевої аграрної економіки можуть стати агроекономічні паспорти громади.

Агроекономічні паспорти громади, їхній статус не врегульовані законодавством і відсутній досвід їх створення та використання. Тому їхнє запровадження слід проводити поетапно: від відпрацювання пілотних проектів - до включення до правового поля (за потреби).

Вивчення зарубіжного досвіду агроекономічних паспортів є важливим для визначення вектору руху в Україні.

Зважаючи на те, що вже є паспорти громади і інвестиційні паспорта, Агроекономічні паспорти громади можуть бути як окремим документом так і частиною іншого документу. Наприклад, паспорту громади чи інвестиційного паспорту громади, якщо мова йде про агроінвестиційний паспорт. Останній варіант виглядає більш привабливим.

Уніфікація структури агроекономічних паспортів спростила б роботу щодо їх підготовки для громад, а інвесторам - для сприйняття.

Є необхідність у підготовці навчально-інформаційних методичних матеріалів для створення агроекономічного паспорту громади.

Є необхідність у підготовці матеріалів для підвищення кваліфікації фахівців органів управління громади, до чієї компетенції віднесені питання залучення агроінвестицій, зокрема, в частині підготовки агроекономічних паспортів.

Такі матеріали можуть бути також використані також для підготовки сільськогосподарських/сільських дорадників для надання послуг у цій сфері.

Запровадження місцевого врядування, дружного до фермерів на основі підходу LEADER/CLLD суттєво б поліпшило інвестиційний клімат в громадах та якість агроекономічних паспортів.

Наявність агроекономічних паспортів могла б суттєво спростити підготовку місцевих, регіональних та державних програм/політик, спрямованих на розвиток сільського господарства та сільської місцевості, а також їх сприйняття потенційними інвесторами.

Агроекономічний паспорт громади - це динамічно змінюваний документ, тому його цифровізації є виправданою і необхідною. А його доступність для потенційних інвесторів є необхідною умовою для ефективного залучення громадами агроінвестицій у різних формах.

Наявність довгострокової аграрної політики сприяла б довгостроковому плануванню агророзвитку громад.